

ŽIVOT I RAD prof. dr. sc. FILIPA RACETINA (1928–1996)

Ivan PAŽANIN – Split*

SAŽETAK. U članku se, osim životnoga puta nedavno preminuloga prof. dr. Filipa Racetina (1928–1996), istaknutoga hrvatskoga kartografa i geodeta, prikazuje i njegova znanstvena djelatnost, stručni rad, nastavna aktivnost i povijesna istraživanja te ostale aktivnosti.

Filip Racetin, poznati hrvatski kartograf i geodet, umro je iznenada 21. svibnja 1996. u 69. godini života. Prof. dr. Racetin zadužio je geodeziju i kartografiju u cijeloj Hrvatskoj te znatno pridonio njezinu ugledu i izvan naše

* Ivan Pažanin, Biokovska 6, Split

domovine. Ovaj smo rad pripremili u povodu skore desete obljetnice njegova umirovljenja (1987), ali je život htio da mu to bude »in memoriam«.

Tužna je prigoda da se osvrnemo na njegov život, znanstveni, nastavni i stručni rad.

ŽIVOTOPIS

Rođen je u Dogradama, marinskoj općini kraj Trogira 21. ožujka 1928. od majke Stanke rođene Palada i oca Ivana Racetina. Osnovnu je školu pohađao u Marini, a gimnaziju u Hvaru i Beogradu od 1945. do 1953. kada polaže veliku maturu. Tijekom 1956. upisuje se na Višu geodetsku vojnu akademiju u Beogradu koju završava 1959. Od kraja 1949. radi s prekidima u Vojnogeografskom institutu u Sarajevu gdje ostaje do 1967. Jedno vrijeme rukovodi izvođenjem kartografskih radova (načelnik je kartografskog odsjeka), a zatim se bavi unapređenjem izradbe karata. Po svršetku Više geodetske vojne akademije, uz rad studira geodeziju i diplomira 1963. na drugom stupnju Geodetskog odsjeka Građevinskog fakulteta u Beogradu. Od osnutka Više geodetske škole u Sarajevu 1960. predaje honorarno do 1967. i to godinu dana kao asistent, dvije godine kao nastavnik i četiri godine kao profesor. Na Radničkom univerzitetu u Sarajevu honorarno predaje kartografiju, crtanje i topografiju na tečajevima tehničkih crtača i tehničkih razrađivača geološke struke.

U rujnu 1967. zaposlio se u Hidrografskom institutu Ratne mornarice u Splitu, gdje je tri godine bio redaktor pomorskih karata, zatim načelnik kartografskog odsjeka. Od 1972. do 1975. uz rad studira kartografiju na trećem stupnju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te stječe zvanje magistra geodetskih znanosti iz područja kartografije. Istodobno se bavio i nastavom. Od 1968. do 1977. honorarno je predavao geodeziju u splitskom Građevinskom školskom centru, a od 1972. do 1975. bio je honorarni asistent za predmet geodezija na splitskom odjelu zagrebačkog Građevinskog fakulteta. Od dolaska u Split stalno je predavao kartografiju u Mornaričkoj školi rezervnih oficira te kao izvanredni profesor na Mornaričkoj vojnoj akademiji. Od 1986. redovni je profesor.

U srpnju 1978. postize doktorat tehničkih znanosti iz područja geodezije obranivši doktorsku disertaciju pod naslovom Kartografska istraživanja namijenjena hidrografskom premjeru otvorenog Jadrana Raydistom. Kako kaže dr. Paško Lovrić¹⁾ »... njegov magistarski rad i pogotovo njegova disertacija predstavljaju temeljni prilog razvitku geodetske prakse i znanosti.«

Savjet Geodetskog fakulteta u Zagrebu povjerio mu je 1987. na poslijediplomskom studiju predavanja iz predmeta Izabrana poglavlja iz topografske kartografije na usmjerenju Kartografije²⁾.

Republički komitet za znanost, tehnologiju i informatiku upisao je dr. Racetina u Registar istraživača u znanstveno istraživačkom zvanju znanstvenog savjetnika u znanstvenom području Geodezije³⁾.

Uprava za geodetske i katastarske poslove pri Ministarstvu graditeljstva i zaštitu okoliša imenuje ga 1994. članom Tehničkog odbora za razmjenske tehničke modele NG IV⁴⁾.

¹⁾ Paško Lovrić: Visoko priznanje dru Filipu Racetinu. Geodetski list, 34, 1980, 10–12, s. 238.

²⁾ Obavijest Geodetskog fakulteta izabranom br. 132/1–87 od 25. 2. 1987. (Odluka Savjeta Fakulteta od 19. veljače 1987. sa 198. redovne sjednice).

³⁾ Upisan je pod matičnim brojem 150054 (Obavijest o upisu u Registar istraživača broj 640–02/89–01/7, urudž. broj 533–08–89–0002 od 2. 3. 1989.).

⁴⁾ Akt je datiran nadnevkom 17. 5. 1994. a utemeljiteljska sjednica TO održana je 24. svibnja 1994.

Iste mu je godine povjerena izradba dijela studije Restrukturiranje i reprogramiranje GEOPS-a RH s tehnološkom dogradnjom njegova informacijskog sustava (u uvjetima suverene države koja se uključuje u europske sustave)⁵⁾.

Od odlaska u mirovinu dr. Racetin surađuje povremeno s raznim geodetskim organizacijama i drugim ustanovama koje su trebale njegovo veliko stručno iskustvo i savjete za rješavanje delikatnih problema.

ZNANSTVENA I STRUČNA DJELATNOST

U svibnju 1987. izabran je za znanstvenog savjetnika u Hidrografski institut Ratne mornarice, a krajem iste godine umirovljen je.

Često nam je pričao, a to potvrđuju i njegove kolege, o stalnoj borbi za hrvatske toponime na vojnim zemljovidima. Osobito je žestoku borbu vodio da bi sačuvao »Brijune« od stalno nametanih »Briona« na čemu je i uspio usprkos stalnih šikaniranja i pozivanja na red od ondašnjih starješina.

Također je 1988. postao dopisnim članom International Geographical Union⁶⁾.

Znanstvena i stručna djelatnost dr. Racetina bila je duga i uspješna. Objavio je velik broj znanstvenih radova i niz prikaza radova domaćih autora, recenzije udžbenika i drugih znanstvenih publikacija. Prvi njegovi radovi datiraju još iz 1954, dok je zadnji prikaz o svojim dojmovima iz Barcelone objavio u Geodetskom listu upravo ove, 1996. godine.

U protekle četrdeset dvije godine objavio je dr. Racetin više od 100 znanstvenih i stručnih radova pa njegov cijeli opus zajedno s udžbenicima obuhvaća oko 120 naslova (monografija, rasprava, referata i članaka, prikaza knjiga, časopisa i karata, povijest Marine, jedan udžbenik iz izradbe planova za studente Više geodetske škole i četiri poglavlja u knjizi Kartografija).

U svojoj je dugogodišnjoj praksi projektirao i izradio veći broj izvornika raznih karata i planova.

Svojim magistarskim radom iz kartografije *Suvremeni način izrade originala geografskih naziva* znatno je unaprijedio proces izradbe karte što se od 1975. uspješno primjenjuje u izradbi pomorskih karata.

Doktorska disertacija *Kartografska istraživanja namijenjena predstojećem hidrografskom premjeru otvorenog Jadrana Raydistom* objavljena mu je 1978. u nakladi Geodetskog fakulteta u Zagrebu. Osim znanstvene, njegova disertacija i magistarski rad imaju i veliku praktičnu vrijednost te su temeljni prilog razvitku naše hidrografske i kartografske znanosti. Navedeni znanstveni radovi odlikuju se originalnošću, smjelošću u iznošenju novih ideja i praktičnom primjenom u javnosti. Knjiga Kartografija iz 1974. reprezentativno je kartografsko djelo u kojemu je napisao četiri zapažena poglavlja, kod nas je ocijenjena kao najbolja dotad knjiga iz kartografije, a zapažena je i u inozemstvu. Upotrebljava se kao udžbenik na drugom i trećem stupnju na geodetskom, geografskim i drugim fakultetima na kojima se izučava kartografija, te na višim pomorskim školama. Iste godine radi kao koautor na znanstveno-istraživačkom djelu Epikontinentalni pojas, s posebnim osvrtom na pravno reguliranje istraživanja i iskorištavanja epikontinentalnog pojasa Jugoslavije u kojemu je izradio kartografske priloge: karte, crteže i profile dna Jadrana.

⁵⁾ Ugovor s tvrtkom ISOT, d.o.o. za istraživanje sustavnih odnosa u tehnologiji, Zagreb, Trg športova 11.

⁶⁾ IGU – International Geographical Union, CMG – Commission on Marine Geography, Edition no 7, 1988–1992, s. 387 (CM corresponding members R-7/A-4).

Kroz svoj rad uvijek bijaše zaokupljen automatizacijom u kartografiji. Tvorac je obalne navigacijske karte 100–20 Dugi Otok–Zadar 1:100 000, koja je poslužila kao uzorak za oblikovanje drugih karata iz te serije. Osobno je konstruirao i oblikovao veći broj izvornika pomorskih i kopnenih karata, među njima i četiri specijalne karte Jadrana 1:600 000. Pod njegovim je vodstvom 1980. dovršena serija od šesnaest novih obalnih navigacijskih karata Jadrana mjerila 1:100 000, što je veliko dostignuće naše pomorske kartografije i njegov osobni uspjeh. U svojoj bogatoj kartografskoj praksi izradio je i našu prvu batimetrijsku kartu Jadrana. Također sudjeluje kao koautor u izradbi nekoliko važnih publikacija: Uputstvo za kartografske radove na karti 1:25 000, Topografski ključ za karte razmjera 1:25 000 do 100 000, Znaci i kratice na pomorskim kartama, Epikontinentalni pojas, Katalog pomorskih karata i navigacijskih publikacija. Izrađuje za razne naručioce više karata (planova) i osam izdavačkih izvornika za razna pomagala⁷⁾.

Svojim priložima, stručnim člancima i prikazima surađuje u sarajevskom Oslobođenju, Slobodnoj Dalmaciji, Geodetskom listu, Mornaričkom glasniku, Hidrografskom godišnjaku (kojemu je bio dugogodišnji urednik), It – novinama i dr.

Surađivao je i na pisanju natuknica (članaka) iz kartografije, geodezije i hidrografije za Pomorsku i Vojnu enciklopediju te za Pomorski leksikon.

Za potrebe Zavoda za katastar i geodetske poslove u Trogiru obnovio je deset starih austrougarskih planova mjerila 1:2 880.

U razdoblju od 1949. do 1967. izradio je izvornike 26 listova raznih vojnih karata mjerila 1:25 000, 1:100 000, 1:200 000, 1:300 000, 1:1 000 000, 1:1 500 000.

Od 1970. vodi izradbu pomorskih i navigacijskih karata i atlasa što je dio naše nacionalne kartografije. Njegov je rad bio visoko ocijenjen u znanstvenim i stručnim geodetskim krugovima. Osobito je bio angažiran na izdavanju faksimila najstarijih karata našega priobalnog područja te je jedan od najboljih poznavalaca toga posla⁸⁾.

Za doprinos znanosti i praksi pripala mu je nagrada Općine Split 1980. Racetin je »svojim istraživanjima došao do novih podataka, činjenica i otkrića koja korigiraju i dopunjuju dosadašnja saznanja na području hidrografskog premjera i hidrografskih karakteristika Jadranskog mora. Iznijeti rezultati istraživanja stavljaju značajan prilog rješavanju općih i parcijalnih problema iz domene geografije, geomorfologije, geologije, oceanologije i drugih znanosti«⁹⁾.

Taj jedini doktor pomorske kartografije u Hrvatskoj pokazao je da naša kartografija ide u korak s europskom i to na primjerima plana grada Splita i zemljovida županije Splitsko-dalmatinske. Oni su, uz ostale eksponate predstavljali Hrvatsku na svjetskoj kartografskoj izložbi u Barceloni. Sadržajno veoma bogat zemljovid županije ocijenjen je kao malo remek-djelo naše kartografije¹⁰⁾.

⁷⁾ Milenko Tešić, Paško Lovrić, Nedjeljko Frančula: Prijedlog Nastavničko-naučnom vijeću MVO, Split od 12. 1. 1981. o izboru F. Racetina u zvanje izvanrednog profesora.

⁸⁾ Martin Matijaš: Stvaralaštvo pukovnika dra Filipa Racetina. Doprinos znanosti i praksi. Narodna armija, g. 36, br. 2162, 18. 12. 1980, s. 8, Slobodna Dalmacija, g. 38, br. 11060, 25. 10. 1980, s. 8 (nagrade najzaslužnijima).

⁹⁾ Iz obrazloženja Komisije za dodjelu javnih priznanja. Nagrada grada Splita za 1980. g.

¹⁰⁾ M. P.: Zemljovid i plan grada za Barcelonu, Slobodna Dalmacija, G. 52, br. 15921, 18. 4. 1995, s. 10.

DOPRINOS POVIJESNIM ISTRAŽIVANJIMA

U budućnosti će jamačno korisno poslužiti i njegova dugogodišnja istraživanja povijesti marinskoga kraja, kojih je manji dio i objavio. Od tih radova osobito se ističu članci o marinskoj bici objavljeni u tri nastavka u splitskom dnevniku Slobodna Dalmacija, o narodnom preporodu u Marini, te o zdravstvenim prilikama i školstvu u marinskom kraju (tiskani u Mogućnostima te Vartlu, časopisu trogirске Matice) i dr.

S osobitom je ljubavlju i pozornošću istraživao mnoge aspekte povijesnog razvitka rodnoga kraja što mu je pribavilo mnogobrojne štovatelje.

Zapažena su bila njegova izlaganja na znanstvenim skupovima o narodnom preporodu u trogirskom kraju te o zdravstvenim prilikama. Skonost prema povijesnim istraživanjima dr. Racetin je stalno iskazivao i usmjeravao prema svome zavičaju.

DRUŠTVENE AKTIVNOSTI I PRIZNANJA

Osim uspješnog i zamjetnog znanstvenog rada, stalnog nastavničkog djelovanja i publicističke produkcije, dr. Racetin je aktivno sudjelovao u radu strukovnih udruga. Od 1949. član je Društva geodetskih inženjera i geometara. Bio je potpredsjednik Društva GIG-a grada Sarajeva, potpredsjednik Saveza GIG-a Bosne i Hercegovine, tajnik Društva GIG-a Splita i njegov predsjednik te član Predsjedništva i Saveza GIG-a Hrvatske. Bio je isaknuti sudionik međunarodnih geodetskih manifestacija, delegat Saveza geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije na četvrtom savjetovanju o kartografiji u Dresdenu 1974. na Osmoj međunarodnoj kartografskoj konferenciji u Moskvi 1976. i na Nacionalnoj kartografskoj konferenciji u Sofiji 1978, a sudjelovao je i na Sedamnaestoj međunarodnoj kartografskoj konferenciji u Barceloni 1995. godine.

Za svoj rad odlikovan je u razdoblju od 1955. do 1989. sa sedam odličja, među kojima je i orden rada.

Aktivan je sudionik gotovo svih geodetskih znanstveno stručnih manifestacija.

Osobito se cijeni njegov doprinos i zauzimanje za organizacijsko unapređenje geodetskog školstva u Splitu i Dalmaciji¹¹⁾.

Bio je član Hrvatskoga geodetskog društva, također i član Predsjedništva Udruge geodeta Zadarsko-kninske, Šibenske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije.

Glavni i odgovorni urednik časopisa Hidrografski godišnjak u Splitu bio je do umirovljenja 1987. potom je član redakcijskog odbora Geodetskog lista od 1987.¹²⁾ te Uredničkog odbora od 1991. godine.

Bio je i član Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva u Splitu. Održao je mnogo javnih predavanja i sudjelovao u nizu radioemisija.¹³⁾

Ipak, najveće je priznanje za njegov znanstveni, stručni, nastavni i društveni rad nagrada za znanost 1980. koju mu je dodijelila Općina Split. Ta je nagrada više nego zaslužena.

¹¹⁾ Paško Lovrić: O. c., (opetovano citirano) str. 239.

¹²⁾ Bibliografija Geodetskog lista 1947-1990, Zagreb 1991, s. XV.

¹³⁾ Na Radio Sarajevu 5. 9. 1980 (urednik Branko Đuranović) govori o temi Djelatnost HI (Hidrografskog instituta) na polju geodezije, hidrografije, kartografije i izdavačke djelatnosti; 26. 10. 1980. dao je intervju Radio Splitu o nagradi Općine Split, o istoj temi govori 27. 10. 1980. U Pomorskoj

ZAGLAVAK

Zacijelo bi se puno toga moglo barem spomenuti iz bogate i uspješne djelatnosti dr. Racetina, ali ovom prilikom samo toliko zbog ograničenog prostora.

Na kraju valja konstatirati da dr. Racetin jamačno pripada među one pionire poslijeratne geodezije i kartografije koji su započeli i iznjeli obnovu te struke i službe.

Gotovo dvadeset osam godina, više od pola radnoga vijeka bio je istaknuti profesor kartografije, te pripada onim našim najistaknutijim kartografima i geodetima koji su svoje bogato znanje nesebično predavali đacima i studentima.

Svoje je mnogobrojne stručne i znanstvene uspjehe postigao na temelju savjesnog rada uz koji je uvijek našao vremena i za izvršavanje brojnih društveno-političkih zaduženja u našim društvima i savezima, a pri tom nije zanemario svoju obitelj i prijatelje. Razvojni put dr. F. Racetina, uvijek u usponu bez velikih skokova, ali bez i najmanjeg pada, rezultat je sustavnog, upornog rada ...¹⁴⁾

Dr. Racetin ostao nam je u sjećanju kao osobito drag suradnik, učitelj mnogih naraštaja geodetskih stručnjaka u nas i izvan granica naše domovine. Iza njega ostao je dubok i neizbrisiv trag. Po mnogo čemu bio je i ostao jedan od najvećih hrvatskih kartografa i geodeta.

LIFE AND WORK OF PROF. DR. SC. FILIP RACETIN
(1926–1996)

Apart from the curriculum of the recently deceased prof. dr. Filip Racetin (1928–1996), the eminent Croatian cartographer and geodesist, the paper presents also his scientific and professional work, his teaching activity, his historical researches and many of his other activities.

Primljeno: 1996–10–11

večeri Radio Splita 9. 2. 1981. govori o pomorskim kartama i navigacijskim publikacijama HI, 8. 10. 1981. emitiran je intervju na Radio Splitu u emisiji Dnevne novosti Radio Zagreba, a u 15,00 h o karti 300–1 Venezia–Zadar, o istoj temi 12. 10. 1981. u Pomorskoj večeri, 27. 1. 1981. emitirao je Radio Split u 16,00 intervju o publikaciji A. Mohorovićić 1974–1976, te o peljaru I. Istočna obala Jadranskog mora, 7. 2. 1983. Radio Split o nakladi pet karata tiskanih u veljači 1983, Radio Jadran objavljuje 9. 4. 1983. njegov tekst Radije u smrt nego u fašističke ruke, Radio Split 6. 6. 1983. u 14,00 h objavljuje njegov tekst Autor je I. L. Mosor, 6. 10. 1983. Radio Split objavljuje intervju s njim u 17,00 h o premjeravanju otvorenog Jadrana, o Raydistu, 22. 2. 1984. Radio Split u 16,00 h objavljuje njegov govor o prvoj karti radenoj u NOB, 17. 10. 1985. Radio Split objavljuje intervju u povodu 41. obljetnice održavanja druge oblasne konferencije USAOH-a za Dalmaciju, 9. 11. 1985. objavljen je intervju na Radio Splitu u povodu savjetovanja u Splitu – 4. skupština SGJGJ, 12. 11. 1985. na Radio Zagrebu intervju o savjetovanju Geodezija u hidrologiji, hidrografiji i hidrogradnji (održanom u Splitu 8. i 9. 11. 1985.), 12. 12. 1985. intervju na Radio Splitu o novim doktorima znanosti u Hrvatskoj.

¹⁴⁾ Paško Lovrić: O. c.: s. 239.